

Schaakvrienden

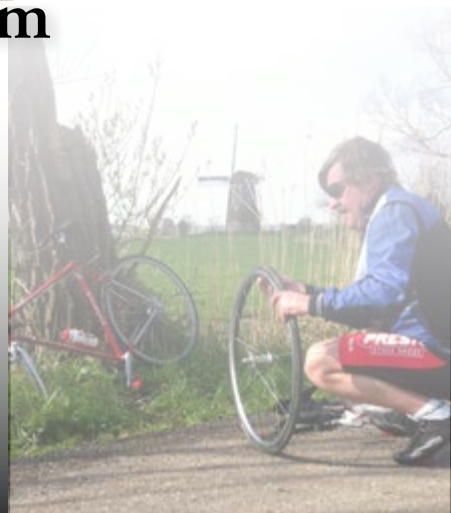
75
jaar

Portretten

bij de viering
van het 75-jarig
bestaan van sv

Caissa-Amsterdam

Inleiding

‘Schakend’, antwoordde Dennis Breuker, oud-voorzitter en erelid van onze vereniging, toen hem werd gevraagd hoe hij zichzelf ziet als oude man. ‘Met een vriend op een bankje in de zon.’ Zo willen wij ook wel eindigen.

Maar wie is die vriend? Bij de viering van dit 15de lustrum van Caissa in 2026 zijn wij respectievelijk 40 en 25 jaar lid van de club. In die jaren is een stoet van leden aan elk van ons voorbijgetrokken, eerst in de pastorie van de Oranjekerk, de speelzaal in de Van Ostadestraat, en later in Huis van de wijk Lydia aan het Roelof Hartplein. Een groot aantal is zeker kandidaat. Sommigen gaan het helaas niet meer halen, maar met hen hebben wij gelukkig al een voorschot genomen.

Is het niet passend om bij deze bijzondere gelegenheid een aantal van onze schaakvrienden in de vereniging te eren met een portret? De nimf Caissa is toch niet voor niets onze muze? Relatief nieuwe leden krijgen zo een beetje een indruk van de rijke clubgeschiedenis. En de ouderen brengen we in herinnering dat hun lidmaatschap een exclusieve aangelegenheid is. Lang leve onze schaakvereniging.
Lang leve Caissa!

Foto's: *Jeroen Hoogenboom, Ti de Jong en Wim Suyderhoud*

Tekst: *Kees Sterrenburg en Wim Suyderhoud*

Vormgeving: *Marielle de Groot
mvdegroot@outlook.com*

De Studievriend

In de jaren '80 van de vorige eeuw, in de tijd van de vechttweekampen tussen Karpov en Kasparov, speelden Les Gebhard en ik onze eigen 'WK-match' van 24 partijen. Plaats van handeling was zijn etage in de Van Ostadestraat en we speelden zonder klok en zonder notering van zetten, want we wisten toen nog niet hoe dat moest. We raakten de tel kwijt, kregen regelmatig ruzie om regels die we al dan niet hadden afgesproken en de partijen duurden eindeloos. Florencio Campomanes, de toenmalig voorzitter van de FIDE, zou de match zonder aarzeling hebben afgebroken. Studenten waren we, maar aardige studenten (al zeg ik het zelf), en onze wereld was zo klein als die van Nescio's Titaantjes. Tijdens colleges zaten we in *het Hok*, het schaakcafé aan de Lange Leidsedwardsstraat, waar we onze monomanie voedden en de tijd vergaten.

Op een goede dag meldde Les dat hij had ontdekt dat een paar deuren verderop in de straat een schaakvereniging huis hield. We besloten er een kijkje te nemen. Het gebouw, de pastorie van de Oranjekerk, heette *Het Oranjehuis*. Een vriendelijke man die zich voorstelde als Frans Oranje (sic) deelde ons in voor een proefpartijtje. Les, die zich door niemand iets liet voorschrijven, vond de notatieverplichting onzin, en ik gaf mijn partij nijdig op nadat mijn tegenstander, ene Maurice Aué, mijn klok een half uur lang had laten lopen alvorens mij er fijntjes op te wijzen dat ik na het zetten niet moest vergeten om het knopje in te drukken. Niets voor ons, deze Oranjeclub.

Maar we bleven schaken. Later, toen we na het afstuderen een baan kregen en vriendinnen en verplichtingen, beperkten we onze sessies tot de weekendavonden, die we benutten tot het ochtendgloren. We spraken af in *Gambit, de Laurierboom* of bij elkaar thuis, met de fles Jameson's binnen handbereik. We gingen spelen met de klok, niet zozeer om de duur van onze partijen te bekorten, maar omdat die een extra spanningselement inbracht.

Het kwam een enkele keer voor dat we elkaar elders ontmoetten. Ik herinner me een dagje aan het strand van Egmond, maar ook dat brachten we door aan weerszijden van een schaakbord, onder een parasol, onbewust van de badgasten om ons heen. De wereld werd groter en groter, adressen wijzigden, vriendinnen werden echtgenotes, kinderen kwamen. Wij spraken af, schoven aan en schudden elkaar de hand.

In april 2001 kreeg ik een brief, of misschien was het een e-mail, ondertekend door de toenmalige secretaris van s.v. Caissa, de heer Peter van der Werf, met een uitnodiging voor het bijwonen van de viering van het tiende lustrum van de vereniging. Les had dezelfde uitnodiging ontvangen; kennelijk waren onze adresgegevens bij ons vluchtige bezoekje in de jaren '80 in het ledenbestand terecht gekomen. We togen opnieuw naar het Oranjehuis. Ik herinner me van die lustrumviering dat opnieuw die aardige Frans Oranje ons hartelijk ontving, dat het er enorm druk was en dat ik een simultaanpartij tegen Hans Ree heb gespeeld. Ik vroeg en kreeg remise in een rommelige stelling, mocht met de GM op de foto en dacht dat ik misschien wel een beetje kon schaken. Les was eveneens gecharmeerd en we besloten lid te worden - een bepalend moment in mijn leven. Sindsdien waren wij (vrijwel) elke dinsdag present, kregen we kennis aan een enorme stoet nieuwe vrienden en kleurrijke personen, en leerden we al snel dat je het schaakspel kunt beoefenen op vele niveaus, en dat het onze ergens in de middenmoot lag.

Les had ondertussen het paradijselijke eiland La Palma ontdekt en kocht er een huis, dat hij na verloop van tijd permanent ging bewonen. We schaakten een aantal jaren via Skype, met het bord in beeld, verbluft dat we dat uren en bufferende uren achtereen gratis konden doen. Ik heb in de jaren nul en tien vele malen bij hem op zijn eiland gelogeerd, een paar keer in het gezelschap van ons beider vrienden Angelo Spiler, Jos van Ommeren en Frans Roes, en we speelden er vele heerlijke partijtjes, niet zelden op een bankje in de zon.

WS

De Clubvriend

Enmaal Brabant definitief ontvlucht, kwam ik in Amsterdam terecht. We betrokken een huurhuis op de Ceintuurbaan en bij een zoektocht naar een schaakclub, bleek Caissa letterlijk om de hoek. Nieuwe stad. Nieuwe baan. Nieuw huis. Een nieuwe schaakclub zou het vast minder eng maken. Dus ik, op een dinsdagavond in 1985, naar het Oranjehuis. Het was Frans Oranje - zou het soms zijn huis zijn, dacht ik nog - die me ontving en me op m'n gemak stelde. Hij vroeg me naar mijn ELO-rating. Ik wist het niet en mompelde iets van '2000 denk ik.' Mijn tegenstander van die avond, Jan Smit, had een soortgelijke rating en de partij werd remise. Na afloop was het diezelfde Frans Oranje die me belangstellend vroeg hoe het bevalen was. Dat moge duidelijk zijn. Nooit meer weggegaan bij Caissa. En dat had toch veel te maken met die zo attente Frans. Het zou niet lang duren voor we elkaar beter leerden kennen. Want na een paar jaar nam ik zitting in het bestuur van de club. Frans zat daar, ik zou bijna zeggen natuurlijk, ook in en in de hoedanigheid van bestuur kwamen we regelmatig bij elkaar over de vloer. De ene keer bij deze, de andere keer bij gene thuis. Frans was iemand die het fijn vond om er voor anderen te zijn. Voor hem was het heel vanzelfsprekend om zijn financiële expertise ten dienste te stellen van een vereniging. Het kan ook zijn dat het hem, als alleenstaande man, de o zo noodzakelijke zingeving opleverde. Ik heb het hem nooit durven vragen en helaas is het er nu te laat voor. Met genoeg denk ik aan hem terug. Frans plaatste zichzelf nooit op de voorgrond. Niet als mens. Niet als bestuurslid. Niet als schaker. Toch zijn het meestal vooral deze stille krachten die een vereniging draaiende houden. KS

De schimmige vriend

Het was nooit mogelijk om iets over Maurice Aué in het clubblad te schrijven, aangezien hij dat uitdrukkelijk had verboden. Hij dook weg als er in de speelzaal foto's werden genomen en als hij per ongeluk toch in beeld kwam, sommerde hij de fotograaf het kiekje te vernietigen. Na zijn dood herinnerde zijn zoon het Caissabestuur aan Maurice' uitdrukkelijke wens om anoniem te blijven, reden waarom ik bericht van zijn verscheiden in *CaissaNieuws* illustreerde met een zwart vierkant. Maurice staat niettemin in mijn geheugen gegrift. Hij was verrassend aangenaam gezelschap, al schepte hij groot genoeg in het uitdelen van provocerende plaagstootjes. Toen ik hem bij het lustrumfeest van 2001 weer tegen het lijf liep, vroeg hij met pretoogjes of ik 'nog boos was', verwijzend naar ons klokindident van 15 jaar geleden. Hij wist het nog. Hij was een charmant straatjochie, type Pietje Bell, om in zijn tijd te blijven, waar je wel van moest houden. Hij had meerdere telefoons en adressen. Als je hem vroeg waar hij zich buiten het schaken mee bezig hield, was zijn vaste antwoord: 'Ik heb schepen op zee'. Coen Venema, als politierechercheur eveneens nogal gesloten over zijn privéleven, liet doorschemeren dat hij meer wist over Maurice door hem consequent 'meneer Aué' te noemen. Ik registreerde de ironie, maar ook Coen hield zijn kaken verder stijf op elkaar.

Altijd dat sierlijke handschrift met die pink omhoog en dat potloodstompje achter het oor. Datzelfde oor dat in zijn laatste jaren chronisch ontstoken was en slordig beplakt met pleisters. We waren inmiddels verhuisd naar Huize Lydia, waar hij vaak als een van de eersten aan het scharrelen was om te zorgen voor de oude Johan van Hulst, die hij nooit anders aansprak dan met zijn titel: Professor. Hij heeft jaren trouw voor 'de professor' getaxied tussen diens huis en de speelzaal.

Hij liet zich kort voor zijn plotselinge verdwijning toch nog iets persoonlijks ontvallen. We kwamen over Miles Davis' *Kind of blue* te spreken en hij bekende dat hij daar ook van hield. Kijk, dacht ik, nu heb ik kennelijk toch zijn vertrouwen gewonnen. Toen ik zag dat er een opgeknapte versie van het album te koop was, gaf ik die hem cadeau. Op de volgende clubavond kwam hij met schalks twinkelende oogjes op me af om te melden dat je er 'werkelijk héérlijk op kan neuken'.

WS

De vaderlijke vriend

De laatste keer dat ik Errit Petersma zag was op zijn begrafenis. Zijn vriend, de filosoof Jan Bor, had zojuist een toespraak afgerond met de relativiserende woorden: 'Errit is er niet meer. Maar waarom getreurd? We wisten toch al lang dat het er hoe dan ook een keer van zou komen?' Een tijdje later zat er een kaartje van zijn dochter Eva bij de post. Een pracht van een foto van Errit die sindsdien bij ons in de keuken staat.

Natuurlijk leerde ik Errit Petersma - Erritsma voor intimi - kennen bij Caissa. Vermoedelijk was hij voorzitter van de club, destijds. Later zou hij voorzitter van de SGA worden en weer later van het Max Euwe Centrum. Wat hem zo trok in die bestuursfuncties is me nooit duidelijk geworden. Hij was niet iemand die anderen graag zijn wil oplegde. Vermoedelijk een calvinistische inslag.

Hoewel het leeftijdsverschil tussen ons aanzienlijk was, bouwden we een vriendschappelijke band op. Als ik het welletjes vond op kantoor, zocht ik hem op in Schaakcafé *Gambit* of ietsje later in de middag in café *de Prins*, waar hij vaak at bij zijn vriend Rob Hendriks. Hij een whisky met ijs, ik een vaasje. De Zwarte van Nelle nooit ver weg.

Errit was, net als Frans Oranje, een lieve, zachtaardige man. Hoewel er ongetwijfeld mensen zijn (vrouwen misschien) die daar wel een aantekening bij willen maken. Het was altijd fijn om bij hem in de buurt te zijn. Hij was charmant, geestig, erudiet, kwajongensachtig en kon je op een prettige manier de maat nemen. "Is dat zo Sterretje?" vroeg hij dan, "zou je daar misschien ietsje langer over na kunnen denken?" Was hij een vaderfiguur voor me? Dat was hij. Zou hij dat graag geweten hebben? Absoluut niet.

Hield Errit van schaken? Zeker, maar misschien nog meer van schakers en hun onhebbelijkheden. Hij schreef daar het alleraardigste boek *Prettige Partij* over. Vorig jaar kocht ik daar via boekwinkeltjes.nl nog een handvol exemplaren van om ze cadeau te doen aan: schaakvrienden van nu. Angelo, Jos, Wim en Jan. *Prettige Partij* werd, zoals de meeste schaakboeken, geen bestseller, maar dat hadden Jan Bor en hij al eerder voor elkaar gekregen met het boek *De verbeelding van het denken*, dat ze samen publiceerden.

Op een bepaald moment had hij het, net als een aantal andere prominenten, gezien bij Caissa. Bij het 75-jarig bestaan van de club mogen we deze Caissaan, die zoveel voor de club en het schaken betekende niet vergeten. Sterker, we zouden even bij hem stil moeten staan. Wie gaat er mee naar café *de Prins*?
KS

De tragische vriend

Er is een geluid dat ik ontzettend mis en dat is het geluid van de lach van Niek Narings. Die kon plotseling opklinken uit het geroezemoes in de Laurierboom of abrupt de gewijde stilte van de clubavond verbreken. Wie kon er weerstand aan bieden? Ik heb zelfs de extreem geluidsgevoelige Robert Kikkert nooit ook maar één borstelige wenkbrauw zien fronsen als die lach de ruiten van de speelzaal weer eens deed rinkelen. Hij was luid maar niet luidruchtig, warm, levenslustig en bijzonder aanstekelijk.

Niek behoorde vanaf het eind van de jaren '90 tot zijn dood in 2018 tot de beste schakers van Caissa. Hij was drie keer clubkampioen en zijn partijen kenden niet zelden een spectaculair verloop. Niet dat schaken de enige hoofdrol speelde in zijn leven. Hij beoefende ook een aantal andere sporten, danste graag en kon goed koken. Hij meed als het even kon de gebaande paden en had een tomeloze energie. Op zijn 40ste verjaardag, bijvoorbeeld, werd er onder zijn leiding fanatiek op straat gevoetbald, in de Czaar-Peterbuurt waar hij woonde.

Onder zijn vele vrienden was hij een gangmaker als hij zich goed voelde, maar hij kon zich langdurig uit hun gezelschap terugtrekken als hij gekweld werd door depressies. Hoe groot zijn persoonlijkheid was drong voor het eerst tot me door in de Oranjekerk in 2005, waar de afscheidsbijeenkomst plaatsvond voor zijn grote vriend Micha Leuw (dat andere tragische clubicoon, die niet meer was teruggekomen van een duikvakantie in Thailand). Het was niet zozeer de tekst van Nieks eulogie maar meer zijn presentatie die me raakte. Krachtig en diep empathisch. Om Micha te gedenken gingen we fietsen met een select gezelschap, onder wie Micha's vader Eddy en Micha's boezemvriend Jeroen Hoogenboom. Natuurlijk was Niek daar ook bij, op een racefiets die piepte en kraakte. Net als Niek zelf, maar dat wist ik toen nog niet.

Niek doodde zichzelf op 48-jarige leeftijd. Toen ik het schokkende nieuws hoorde, realiseerde ik me dat het mij was *aangekondigd*. Dat ging als volgt: Les Gebhard en ik waren op een avond in de Laurierboom schandalig dronken geworden toen Niek vlak voor sluitingstijd bij ons aanschoof. Na een paar vergeefse pogingen om in onze beschonken toestand tot een gesprek te komen, legde Les plotseling zijn hand op Nieks arm en zei: 'Zelfmoord is geen optie hè, Niek?'. Het moment kwam voor mij volledig uit de lucht vallen. Pas veel later besepte ik dat het onderwerp ter sprake moet zijn gekomen in de week dat Niek als een van de eersten der Caissanen bij Les was gaan logeren op diens paradijselijke eiland.

De laatste keer dat ik Niek zag was tijdens een van mijn fietstochten in de polder. Hij stond verloren langs de kant van de weg met zijn krakkemikkige fiets, een tandwiel in de hand. Ik stopte en bood mijn hulp aan. Hij bevond zich daar op een flinke afstand van de bewoonde wereld en bleek geen telefoon bij zich te hebben. Ik kon de auto gaan halen, bijvoorbeeld? Maar Niek wilde van geen hulp weten - hij redde zich wel. Toen ik thuiskwam, ben ik toch maar in de auto gestapt, al kun je in de polder met de auto niet overal zo gemakkelijk komen. Toen ik na een half uur ter plekke arriveerde, was Niek natuurlijk al verdwenen.

Als ik nu langs die plek fiets, neem ik altijd mijn denkbeeldige petje af voor Niek, zoals Eddy Merckx op de Mont Ventoux bij het monument voor Tommy Simpson. En ik denk aan zijn gulle lach.

WS

De vrienden van de Pizzamaffia

Pizzamaffia. Voor hen begint de schaakavond om 18.00 uur in restaurant *Le Quattro Stagioni* aan het Jacob Obrechtplein.

De vaste kern van de Pizzamaffia bestond uit een hoogleraar (Robbert van het Kaar), een hoofdredacteur (Errit Petersma), een communistische beroepsanarchist (Joost van Steenis), een schilder (Han de l'Ecluse), een afgestudeerde wildplakker (Marcel Nielen) en een copywriter (ik). Meestal schoven er een paar 'gasteters' aan. Ik herinner me Piet/Tijmen Jonkman, Elwin Osterwald, Diederick van Rappard, Jeroen Hoogenboom. Maar misschien bedriegt m'n geheugen me. Ach, echt belangrijk is het niet.

De hoofdredacteur en de beroepsanarchist komen vaak eerder en liggen minstens één consumptie voor. We zitten altijd aan dezelfde tafel. Bestellen vrijwel altijd dezelfde pizza's. En de Wildplakker maakt altijd dezelfde, met strak gezicht uitgesproken grap: "En voor mij graag de pizza quattro formaggio, maar dan zonder kaas graag." Er wordt minstens een halve liter vieze wijn per persoon genuttigd. Bij de koffie een Sambuca, Grappa of Amaretto. Om 19.40 uur fietst het gezelschap zijwindgevoelig naar de Oranjekerk om daar hun partijen te spelen. Wat de meesten nog vrij goed afaat ook. De hoogleraar wordt ondanks de hoeveelheid wijn meerdere keren clubkampioen. En de andere leden van de Pizzamaffia halen met gemak een top-10 notering. Na de clubavond nog even napraten en afpilsen in Café *Quibus*, waar we om 02.00 uur worden uitgegooid. De schaakavond heeft een hele werkdag geduurd. Op woensdagochtend betalen de werkenden daar natuurlijk de tol voor. Maar dat zijn we de dinsdag daarop al lang en breed vergeten als we onze vriendschap om 18:00 uur weer gaan vieren bij *Le Quattro Stagione*.

Waarom we de Pizzamaffia heetten, vroeg iemand me onlangs. Vooral omdat het leuk klonk, dacht ik altijd. Maar nu, drie decennia later, denk ik met terugwerkende kracht dat daar veel dingen voorgekookt en geregeld werden voor de club. Er zaten immers vrij veel bestuursleden (Petersma, Van het Kaar, ik) aan tafel. Helaas kan ik het hun niet meer vragen.
KS

De excentrieke vriend

Door de jaren heen zijn er veel schakers uit het buitenland komen aanwaaien en weer vertrokken. Kleurrijke en interessante mensen als Jean-Louis Prévot en Davide Lattuada. Een aantal van hen is gebleven en heeft zich volledig laten naturaliseren tot Caissaan. Ik noem een Yochanan Afek, een Matvey Alexandrov, een Zhengke Zhou, een Evgeny Skhlovskiy, een Deepayan Roy. Hamilton McMillan viel ook in deze categorie.

Hamilton kwam zich ergens in de jaren nul in welbespraakt Engels aanmelden bij de indelings-tafel in de Oranjepastorie. Hij droeg rode sokken en een rode knevel. Of hij een keer mocht meedoen. Binnen de kortste keren was hij een vaste waarde in het SGA-team van Coen Venema, met o.a. Frans Roes en mijzelf in de gelederen. Hij was gepensioneerd, zei hij, en woonde in Londen, maar deed nog een adviesklus voor ABN-Amro waarvoor hij regelmatig in Amsterdam moest zijn. Dan sliep hij bij een stel jonge collega's waarmee hij bevriend was geraakt.

Hij was geestig en zat vol verhalen. Hij had Schotse wortels. Zijn fysieke verschijning was in overeenstemming met zijn voorliefde voor de rugbysport en zijn strijdvaardigheid op het schaakbord. Toen wij hem, nadat hij langs de rand van de afgrond was gegaan om een remise te bereiken, vroegen of hij niet gedacht had aan opgeven, stak

hij zijn kin vooruit, rolde met zijn ogen en brieste: 'Never!'. Hij kon het goed vinden met Coen, die aan waterpolo deed en in wie hij een verwante ijzervreter herkende. Hij regelde kaartjes om met hem naar een rugbywedstrijd in Londen te gaan en hij zocht Frans op in zijn hotel bij diens bezoek aan die stad en hielp hem met zijn Engelse publicaties. Mijn vrouw en ik bezochten hem een keer in zijn huis in Wimbledon, waar hij ons begroette in een witte djellaba. Het weerhield ons niet om te constateren dat hij in zijn natuurlijke habitat onmiskenbaar deel uitmaakte van de *upper middle class*.

Maar er stond ons een nog veel grotere verrassing te wachten.

Die kwam mee met het nieuws van zijn overlijden. Er verschenen necrologieën in de *Times* en de *Guardian* waarin breeduit zijn lange en succesvolle carrière werd besproken... als spion van MI6! Hamilton McMillan, OBE, stond bekend bij zijn collega's van de inlichtingendienst als Mac the spy. Hij was sinds 1968 gestationeerd geweest in Wenen, Rome, Dhaka en Cairo.

Aan het eind van zijn loopbaan tot zijn pensionering in 1997 als hoofd van de afdeling terrorismebestrijding was hij zelfs verantwoordelijk geweest voor *European Operations*. We hadden bij Caissa een topspion in de gelederen gehad.

Toen zijn 'werk' voor de ABN-Amro erop zat, bleef hij nog drie keer per jaar overkomen uit Londen om voor ons team het eerste bord te verdedigen. Hij had nog wat Airmiles over, zei hij. Het was vermakelijk om te zien hoe zijn tegenstanders wit wegtrokken nadat hij hen de hand had geschud. Helaas: op de Tijd, die eeuwige terrorist, krijgt zelfs een MI6-spion geen greep 'Gezondheidsproblemen' maakten een eind aan de schaakreisjes naar Amsterdam. Het was een hartkwaal die hem op 74-jarige leeftijd fataal werd. Maar hij bleef tot kort voor zijn dood schaken, onze extravagante Schotse gladiator, zo vermeldden de kranten, bij een Londense herenclub.

De op z'n minst kleurrijke vriend

Stel, u bent tijdens een schaaktoernooi op zoek naar Willem Grünbauer. Het enige dat u aan een willekeurige deelnemer hoeft te vragen is het volgende: 'Heeft u een grote man met een baard gezien? Hij draagt waarschijnlijk een overhemd met schaakmotief en daar overheen bretels. Om de boel een beetje bij elkaar te houden. Verder loopt hij op klompen.' Iedereen zal u subiet de goede kant op wijzen. U kunt ook de verkorte versie hanteren hoor: 'Heeft u iemand op klompen gezien die nu waarschijnlijk op sokken loopt?'

Willem Grünbauer is een kleurrijke verschijning in de wereld van zwart-wit. En ver daarbuiten. Hij was al een Autonoom voor dat dat begrip zijn intrede deed. Zijn meningen zijn eigenwijs en eigenzinnig, soms wonderlijk, maar ze komen nooit helemaal uit de lucht vallen. In de loop der jaren heb ik geleerd om complotgevoelige onderwerpen te vermijden, maar als je het over klassieke muziek of God wilt hebben, heb je met Willem zo een avondvullend programma te pakken.

Ook van wijn heeft 'Ome Willem', zoals hij zichzelf graag noemt, behoorlijk wat verstand. Dat komt omdat hij jarenlang vrachtwagenchauffeur was bij de firma Hendriks. Een van de grootste transporteurs op wijngebied. Sowieso de grootste in wijnopslag. In heel Europa kennen ze Willem als die grote man met die bretels en die klompen.

Maar even terug naar het schaken. Willems schaakstijl doet een romantische inborst vermoeden. Hij speelt schaak zoals ze dat in de 18e en 19e eeuw deden. Bombastisch, grotesk, met meeslepende offers die in zijn geval niet altijd even goed kloppen. Zijn partijen zijn vaak een genot om naar te kijken. Hoewel je zou willen dat hij er wat minder tijd voor zou gebruiken.

Willem is nooit een hele goede schaker geweest. Wel een liefhebber. En een actief lid. Een tijdje maakte hij het clubblad van Caissa. Ik zou er een spreekwoordelijke moord voor doen om nog eens een paar van die clubbladen in te kunnen zien. Het was compleet los van de beer. In een schrijfstijl die je tegelijkertijd briljant als waanzinnig zou kunnen noemen. Makkelijk om met de grond gelijk te maken, maar tegelijkertijd net als Willem zelf, uniek in z'n soort. Dat is wellicht wat Professor Van Hulst ook in hem zag. Johan en Willem waren bijzonder gesteld op elkaar en Willem bleef de Professor in diens appartement in Buitenveldert opzoeken tot hij hoogbejaard was.

Het is jammer dat 'Woeste Willem' op zo'n vervelende manier de club verlaten heeft. Ik weet niet precies wat er is gebeurd, maar deel de mening van Peter van der Vlis. Ik hoop dat hij tijdens de lustrumviering aanwezig is. Mocht u willen weten wie Willem is, vraag naar iemand op klompen.

KS

— De briljante vriend —

Wanneer kun je iemand een vriend(in) noemen? Voor mij is dat vanaf het moment dat je iets met de ander hebt meegemaakt dat een wederzijdse interesse tot gevolg heeft. Daarna zoek je elkaars gezelschap en gaat het vanzelf.

Wilfred Oranje liet zich gelden als de intellectueel die hij was vanaf de allereerste clubavond die hij ergens aan het eind van de jaren nul bezocht. Erudiet, luidruchtig en in het bezit van een scherpe tong. Dat kan afstoten, maar mijn belangstelling had hij. Hij leek te barsten van het zelfvertrouwen en dat bleek ook ergens op gebaseerd. Hij had de vertaling van het integrale oeuvre van Sigmund Freud op zijn naam staan, wat een echte sisyfusarbeid moet zijn geweest, en hij had als autodidact ook vertalingen uit het Russisch op zijn naam staan. We kwamen te spelen in hetzelfde SGA-team en troffen elkaar meestal ook bij het zondagmiddagschaak in de Laurierboom. Hij zat vol verhalen en ik hing aan zijn lippen. Hij woonde in de Noorderkerkbuurt, waar volgens buurtvriend Pold Gomperts iedereen hem kende. Een speciale vriendschap had hij met Karol Lesman, die andere topvertaler in onze gelederen. Ik vond het opmerkelijk dat de bescheidenheid van Karol zo'n groot contrast vormde met de extraverte

aanwezigheid van Wilfred. Het respect voor elkaars werk moet een sterke magneet zijn geweest.

Omdat de honger naar schaakmomenten altijd groter is dan het aanbod, organiseerden enkele clubleden door de jaren heen toernooitjes en soirees bij hen thuis. Tony Lith, Jeroen Hoogenboom, Jan Timmerman, Les Gebhard, Jaap van Velzen, Mirjam Klijnkraker, Herre Trujillo, Kees en ik hebben allen ooit wel eens in die behoefte voorzien. Eén van die gelegenheden bij mij thuis werd bevolkt door Wilfred, Jaap en Les. Ik herinner me dat er toen meer gepraat werd dan geschaakt. Op een bepaald moment ontstond er een sfeer van vertrouwelijkheid, misschien door de rijkelijke vloeiende whiskey. Wilfred vertelde dat de alveoleklierkanker hem als een zwaard van Damocles boven het hoofd hing. Het was talloze mannelijke familieleden al fataal geworden. De ziekte manifesteert zich in de leeftijdsfase tussen de 50 en 60, aldus Wilfred. Hij was 59.

Toen ergens in het holst van die gedenkwaardige nacht besloten werd dat er ook een moment van uiteengaan moet zijn - hoe dat gaat, wie dat moment bepaalt, is een groot mysterie - stond Wilfred op, klapwiekte een paar keer met zijn armen en viel achterover in mijn grote kamerplant, waar hij schaterlachend een innige relatie mee aanknoopte. Op de weg terug naar huis zijn hij en Les meerdere malen huilend van het lachen van hun fiets gevallen, hoorde ik later. Het moet een surrealistisch schouwspel zijn geweest.

Een paar maanden later werd Wilfred ziek en het duurde slechts zes weken voordat de uitval van lichaamsdelen zich aandeed. Verder wilde hij het niet laten komen, had hij onder de supervisie van twee artsen in zijn netwerk officieel laten vastleggen. Ik bezocht hem een paar weken voor het einde, toen hij al bijna niets meer wilde eten, met een haring als geschenk. Eet toch iets, Wil. We praatten alsof de duivel ons op de hielen zat en ik moest en zou een heel vroege geluidsopname horen, een pianoutvoering van een deel van een Mahlersymfonie, gespeeld door de componist zelf. Mahler is nu voor altijd verbonden met de herinnering aan deze bijzondere man. Ik begreep van zijn vrouw dat hij het voor zich uit schoof om Karol van zijn snel naderende einde op de hoogte te brengen omdat hij vreesde dat zijn gevoelige boezemvriend zich er geen raad mee zou weten. De durfal had toch zijn reserves. In die laatste weken bezocht Les hem eveneens een laatste keer. Hij bracht geen eten mee maar een brief, waarin hij afscheid nam van de vriend die Wilfred op de valreep was geworden. Ik heb de brief gelezen. Er stonden veel lieve en rake dingen in. 'Je bent eigenlijk een beetje een pestkop', schreef Les. Ik hield het niet droog.

WS

De dagelijkse vriend

In aanloop naar dit boekje hadden Wim en ik een gesprek over het begrip Schaakvrienden. Wat is een schaakvriend precies? Is dat iemand met wie je de liefde voor het schaakspel deelt? Of is dat iemand met wie je alleen bevriend bent als er een schaakbord in de buurt is? Of is dat iemand die een vriend is geworden nadat je elkaar, dankzij het schaakspel, beter hebt leren kennen? Komen schaakvrienden op je verjaardag, je huwelijk, de begrafenis van een dierbare?

En hoe lang zou de vriendschap beklijven als er niet meer wordt geschaakt? We besloten het niet zo nauw te nemen met de definitie, wat het schrijven van de verschillende portretten aanzienlijk makkelijker maakte. Er blijken namelijk heel veel soorten schaakvrienden te zijn. En als je in een alles-relativerende bui bent, kun je zelfs zeggen dat wij allemaal schaakvrienden zijn. Maar dat zijn meer teksten als je er niet uitkomt in een discussie.

De in Heerlen geboren Angelo Spiler kwam in 2008 naar Amsterdam en werd in 2009 lid van Caissa. Hij had twintig jaar niet geschaakt. Het zal in die tijd zijn geweest dat wij met elkaar in een extern team werden geplaatst. Hoewel we allebei niet tot de makkelijkste mensen behoren, of misschien juist daardoor, konden we het al vrij snel goed met elkaar vinden. We doen als duo al jaren mee aan het *Kroegloperstoernooi* en toen Angelo nog in Amsterdam woonde kwam hij regelmatig lasagne bij ons eten. De kinderen noemden hem al snel Lasangelo.

Maar we werden pas echt echte schaakvrienden tijdens 'Corona'. We vonden het allebei een moeilijke tijd. Angelo woonde toen nog op een relatief kleine etage in De Pijp en vond de beperkingen lastig. Ik vind leven sowieso een uitdaging en met Corona erbij werd het er niet beter op.

Lichess sleepte ons door de platgeslagen tijd heen. Maandenlang, ik zou bijna zeggen jarenlang, speelden we elke dag een uur online schaak tegen elkaar.

Drie verschillende tempi (3+2, 5+0, 10+0) om het wat eerlijker te maken.

Angelo schaakt beter, ik sneller. Dat was welhaast het mooiste uur van de dag. Iets om naar uit te kijken. Alles moest ervoor wijken. Het was een heilig uurtje waarin de boze buitenwereld niet bestond. Tijdens de verschillende lockdowns speelden we minimaal 1000 en misschien wel 2000 partijen tegen elkaar. Toen we ermee stopten was het verschil zo'n 30-40 punten in het voordeel van Angelo. In Jan van Banning hadden we vaak een meekijker.

Een enkele keer liepen de emoties hoog op. Angelo liet weleens weten dat hij het liefst z'n laptop uit het raam zou gooien als hij weer eens in gewonnen stelling door z'n vlag was gestampt. En ik kon ook af en toe onredelijk uit de hoek komen. Maar hoort dat niet juist ook bij vriendschap? Dat je elkaar af en toe eens spuugzat bent? Soms verlang ik weleens terug naar zo'n lockdown. Lekker vluggeren met mijn schaakvriend Angelo Spiler. Die - het was u natuurlijk al eerder opgevallen - zijn naam natuurlijk erg mee heeft voor een schaker.

KS

De heldhaftige vriend

Het is misschien een beetje aanmatigend om mijzelf in een adem met Johan van Hulst te noemen. Ik zeg daarom met enige gêne, maar ook met trots, dat ik prof. dr. Johan Wilhelm van Hulst, pedagoog en politicus, verzetsheld en nestor der nestors, beschouwde als een van mijn schaakvrienden.

Het leeftijdsverschil (bijna 50 jaar) en zijn intimiderende staat van dienst gaven daar natuurlijk geen aanleiding toe. Ik mocht hem als redacteur van *CaissaNieuws* twee keer thuis in de A.J. Ernststraat bezoeken voor een interview (zie het archief op de clubwebsite). Je kunt je voorstellen hoe ik de eerste keer mijn ingestudeerde zinnen voor zijn deur heb staan herhalen. Maar hij was aardig - hij stond erop dat ik Johan ('Johán') zou zeggen - welbespraakt en bijzonder openhartig. Over zijn hoge leeftijd zei hij bijvoorbeeld dat hij moeilijk over de gebeurtenissen in zijn leven kon praten omdat zijn vrouw en al zijn vrienden, de mensen die dezelfde tijden hadden gezien, stuk voor stuk waren weggefallen. Ik vond een ingang door middel van de poëzie van Leo Vroman, toentertijd eveneens hoogbejaard en springlevend, en onze gedeelde interesse in tijdloze onderwerpen als het onderwijs ('de teloorgang is ingezet met de Mammoetwet') en de schaakhistorie. Hij had zowel Euwe persoonlijk gekend ('Ik vond hem eigenlijk niet zo aardig') als Adriaan de Groot ('de bedenker van de Citotoets') als Theo Thijssen, die noch als vakbondsman, noch als politicus had kunnen voorkomen dat Johan in zijn onderwijs carrière soms aan meer dan 40 kinderen tegelijk moest lesgeven.

Hij was geestig. Ik merkte op dat hij met zijn snorretje en het soort bril dat hij droeg wel een beetje op de foto's van de oude Drees leek. 'Dat is een compliment', zei hij, om na een goed getimede pauze te vervolgen: 'voor Drees!' Hij maakte op deze subtiele wijze duidelijk dat hij als lid van de Eerste Kamer en later als lid van het Europees Parlement namens de CHU/het CDA niet van Drees' politieke signatuur was geweest. Het was mooi om te zien hoe de andere voormalige politici bij Caissa, Dick Dolman, Roel van Duijn en Pitt Treumann, altijd even hartelijk en respectvol met hem spraken op de clubavond, die hij tot de respectabele leeftijd van 104 bleef bezoeken. Toen hij die leeftijd had bereikt, vroeg ik hem hoe hij zich voelde. 'Nou Wim, grapte hij, 'ik ben geen 100 meer, hoor'.

Schaken was in zijn leven, zoals hij dat noemde, 'een sublieme bijzaak'. Hij was ooit een sterke schaker geweest, die jammerlijk een uitnodiging voor het Nederlands Olympiadeteam moest afslaan om zijn baan als schoolhoofd niet kwijt te raken. Bij de receptie in Lydia ter viering van zijn honderdste verjaardag werd hem door Caissa een boekje aangeboden, gemaakt door Jeroen Hoogenboom, Ed Leuw, Tony Lith en Jaap Tanja. Uit de bijdragen van de vele Caissanen, prominenten uit de Nederlandse schaakwereld en schakende politici in dat prachtige boek wordt duidelijk dat Johans niet aflatende liefde voor het schaakspel hem veel goeds heeft gebracht. Vriendschap, jazeker, maar ook, daar was hij van overtuigd, een lang en geestelijk gezond leven. In het boek lees je tussen de regels door wat voor hem de hoofdzaak is geweest. Zijn gezin, zijn werk, de mensen. Als schoolhoofd in de oorlogsjaren hielp hij mee om honderden joodse kinderen uit handen van de Duitsers te houden. Hij sprak er niet graag over. Toen ik hem vroeg of hij wel eens terugdacht aan die tijd, zei hij gedickeerd: 'Er gaat geen dag voorbij dat ik geen spijt heb dat ik er niet één meer heb kunnen redden'.

Johán overleed in 2018. Hij werd 107.

WS

De Artispleinvrienden

Jan Timmerman en ik hebben behalve de liefde voor het schaakspel nog een paar andere zaken gemeen. Allereerst wonen we in dezelfde buurt. Ten tweede zijn we allebei zoon van een tuinder. Ten derde mogen we graag zwemmen. En ten vierde organiseren we graag één en ander. Hoewel eerlijk is eerlijk, ik deed dat dertig jaar geleden en Jan is juist nú heel actief.

Jan is inmiddels organisator van diverse toernooien zoals Amsterdam Chess Open en het Amsterdam Chess Festival, voorheen SPA-Chess. Maar het mooiste toernooi dat de tuinderszoon uit Lutjebroek organiseert, speelt zich op een zomerse zondag af op het Artisplein. Aanvang 15.00 uur. Het is een invitatie-toernooi waar schaakvrienden van Jan voor worden uitgenodigd. Ik herinner mij Tony Lith, Peter van der Vlis, Sierk Kanis, Wim Suyderhoud, Tejo Hagen, Jan de Tuinderszoon, Kees de tuinderszoon, Edwin de Vries, Frans Roes, Ton van Garderen, Ti de Jong, Joppe Bolderman. Maar er zijn er meer geweest.

Elke deelnemer neemt wat te consumeren mee. Echt bier, kabouterbier, wijn, wijn op magnum. Maar ook zelfgebakken taart, tiggernootjes en speciaal voor Peter van der Vlis een pak Nobo-spritsen uit de Bonus. We spelen twee rondes van elk 7 partijen. Halverwege het toernooi loopt de organisator even naar huis om een pan soep te halen. Sierk Kanis heeft ondertussen zijn gitaar tevoorschijn gehaald en speelt liedjes uit de oude doos; *Lazy Sunday Afternoon*, *California Dreaming*, dat soort werk. Er wordt driftig en vals meegezongen door de schaakvrienden van Jan.

Na het soepmoment is het tijd voor de tweede ronde. De zon gaat onder en het wordt langzaam wat donkerder op het Artisplein. Reden voor restaurant de Plantage om de sfeerverlichting aan te doen. Het Artisplein verandert in een impressionistisch schilderij. Mede geholpen door het prachtige meubilair ter plaatse. In dat schilderij doen wij onze zinnen. Mopperen we op onszelf of op onze tegenstander. Zijn we voor even heel erg gelukkig. Zet de tijd maar stil.

De dag na het toernooi komt Jan hoogstpersoonlijk de wisseltrofee aan de winnaar overhandigen. Een Artisolifantje van koper waar de namen van de winnaars met een touwtje aan bevestigd zijn. Wat een vriend, die Jan.

KS

De vriendenduo's

Het is 9 maart 2026 als ik dit schrijf. Over een maand zal het boek van Hans Böhm en Jan Timman verschijnen, over hun levenslange schaakvriendschap. Een beroemd tweetal; berucht ook, als ik me niet vergis. Ik kijk er zeer naar uit.

Bij Caissa kenden/kennen we ook van die onafscheidelijke duo's. Ze vallen op. Als ik ze noem, zie je ze voor je. Ze horen in dit boekje thuis.

Henk Verkuyl en Harry Sitters.
Cees Visser en Albert Riemens.
Jeroen Hoogenboom en Micha Leuw.
Jeroen Hoogenboom en Mirjam Klijnkraker.
Eddy Leuw en Pim Zonjee.
Dennis Breuker en Paul Schipper.
Tejo Hagen en Debby Nieberg.
Karol Lesman en Wilfred Oranje.
Cees van den Berg en Tjerk Hoek.
Kees en David Laan.
Felix Kuijken en Alexander Slecckx.

WS

De meerijvrienden

Het huidige Caissa is een fusieclub. In 2009 trok Schaakclub Euwe bij Caissa in. Euwe was op haar beurt ook een fusieclub. Samengesteld uit MeMo en Watergraafsmeer. MeMo, wat staat voor Max Euwe Morphy, was trouwens ook al een fusieclub. Rob Witt en Piet van der Weide speelden oorspronkelijk bij Watergraafsmeer. Van het oude MeMo zijn onder andere Rob Bödicker en Wim Nijenhuis nog wekelijks actief bij Caissa. Over die twee snuiters wil ik het even met u hebben.

Al flink wat jaren rijdt Rob Bödicker met me mee naar externe wedstrijden. Datzelfde geldt voor Wim Nijenhuis, die rijdt al behoorlijk wat jaren mee naar TATA. Ik vraag hen altijd om een uur van tevoren aanwezig te zijn en Bödicker maakt daar, net als Nijenhuis, altijd plus een kwartier van. De jonge veulens (beide al even op weg in de 70) willen niets liever dan naar het speelveld. Ze kunnen niet wachten om de klok aan te zetten en zich daarna uren onder te dompelen in optimistische dan wel zelf kwellende gedachten. Zelf zeggen ze dat ze niet graag te laat komen, maar ze houden het thuis gewoon niet langer uit.

In de loop der jaren raak je op elkaar gesteld en leer je elkaar ook wat beter kennen. Je herkent patronen. In gedrag (dat eeuwig te vroeg komen bij hunnie, bijvoorbeeld). In de manier waarop ze schaken, Wim vaak gesloten stellingen, Rob vaak open stellingen. Maar - en daar wil ik het even over hebben - ook in de voor/na situatie.

Vóór de schaakwedstrijd, de heenweg zullen we maar zeggen, kun je het met zowel Rob als Wim over van alles en nog wat hebben. Kunst, muziek, drinken, literatuur, politiek, sport; je kunt het zo gek niet bedenken of ze weten er het hunne van. Waarbij het enorm opvalt dat de tijd niet heeft stilgestaan, maar de informatie nog behoorlijk up-to-date is. Met Wim kun je de diepte in over computers. Hij heeft er door de jaren heen flink wat verzameld.

Momenteel zijn dat zevende werkende laptops, twee laptops in reparatie en een tablet. En met Rob kun je eindeloos praten over Frankrijk en de Fransen. Wat niet zo gek is, hij is heel z'n leven docent Frans geweest. Het meest opvallende was dat we een wijnboer uit de Loire allebei persoonlijk kennen. Ik omdat het één van de beste is die er in Chinon te vinden is. Rob, omdat hij daar altijd overnachtte als hij er een schaaktoernooi speelde.

Wat een verschil met de terugweg. Het enige onderwerp van gesprek is schaken in het algemeen en hun eigen partij in het bijzonder. Ze hebben het over stellingen, varianten, wendingen, het gedrag van hun tegenstander, alsof je de partij van zet tot zet gevolgd hebt. Wat natuurlijk niet kan, want je bent zelf ook uren van de wereld geweest. Maar daar staan ze dan geen seconde bij stil. In die paar uur is alles Schaken geworden.

Ik vind dat altijd mooi, wat schaken met een mens doet, en alleen al daarom hoop ik ze nog jaren naar wedstrijden en toernooien te mogen rijden. Zij op hun beurt kennen mij natuurlijk ook een beetje. Zo rijd ik op de heenweg altijd één keer verkeerd. Tot grote hilariteit én ergernis.

Zal ik u trouwens nog een geheimje verklappen over Rob? Die praat soms heel zachtjes als hij denkt. Dan zegt hij bijvoorbeeld 'Paard naar d4, dame slaat, kan niet, mat'. Zo heeft hij mij ooit weleens behoed voor een enorme bok. Ik had dat hele mat niet gezien. Niet verder vertellen hoor. KS

De Fietsvrienden

Schaken en wielrennen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden sinds ik de boeken van Tim Krabbé lees. Hij is zelf niet alleen een fanatiek beoefenaar van de beide sporten, hij combineert ze ook vaak in zijn verhalen. Zo beschrijft hij bijvoorbeeld hoe hij als jongen de tijd opneemt van zijn vaste tijdrondje met een analoge schaakklok die hij voor het raam plaatst van zijn ouderlijk huis. Hoewel ze weinig met elkaar gemeen hebben is een verborgen overeenkomst dat de twee disciplines voor hun beoefenaars niet minder dan een *way of life* zijn. Die exclusiviteit beschrijft Krabbé in zijn boek *De renner* als volgt. Hij zit op een terrasje in de vertrekplaats van een wielkoers waaraan hij gaat deelnemen en aanschouwt de mensen om zich heen. 'Niet wielrenners,' denkt hij, 'de leegte in hun levens schokt me'. Op de fiets (!) naar de clubavond van Caissa bekruipt mij niet zelden een soortgelijk gevoel. Ik stel me voor dat alle schakers dat wel eens hebben.

Het zal geen opzien baren als ik zeg dat voor mij wielrennen het lichaam vertegenwoordigt en schaken het hoofd. Zij vullen elkaar aan als yin en yang. Hoofd en lichaam, lichaam en hoofd, beide vereisen mijn aandacht en discipline. Beide willen worden uitgedaagd, hebben behoefte aan het op peil houden van hun fitheid, waar ik in combinatie met een dosis geluk zelf invloed op kan uitoefenen. *Use it or lose it* is het motto, anders lukt dat me sowieso niet.

Bij Caissa ben ik niet alleen. Tony Lith en Jan Timmerman zijn mijn geloofsgenoten, mijn zielsverwanten, mijn partners in crime. Tony is het type sprinter; hij won in zijn eerste jeugd amateurkoersen. Jan is een vermaarde hardrijder. Hij heeft vroeger ook gekoerst, maar fietst nu vooral omdat er, zoals hij dat zegt, 'goede stofjes vrijkomen' in zijn hoofd bij een fysieke inspanning. Fysiek is altijd psychisch, vond Kees van Kooten.

En inderdaad, ik ken het gelukzalige gevoel van bruisend bloed in de aderen op de bank na een fietsrondje in het wiel van Jan zelf ook maar al te goed. Het is mij een eer om als eenvoudige liefhebber met Jan en Tony te fietsen. Wij doen al een kleine 20 jaar op zondagochtend een rondje van 50 km in de polder. Lage temperaturen geen bezwaar; alleen nattigheid kan ons tegenhouden en - ik geef het toe - soms ook kwetsuren. We hebben elkaar alledrie wel eens in het ziekenhuis moeten bezoeken maar we stapten altijd weer op. Regelmatig worden we op onze tochten vergezeld door andere wielerminnende Caissanen. Abe Willemsma zit in onze appkopgroep, evenals Cas Zwaneveld, Freek Terlouw en Stef Nagel. Sterke mannen die je graag voor je ziet rijden als het hard waait. En, wat nog belangrijker is, waarmee het goed toeven is tijdens de koffie met appeltaart, ergens onderweg.

Maar dat is nog niet het hele verhaal. Want na de douche, de lunch en het fijne gevoel op de bank weet ik dat ik Jan en Tony nog diezelfde middag weer zal treffen aan de lange tafel in de *Laurierboom*. Met een glimlach en een blik van verstandhouding.

WS

De zondagmiddagvrienden

Waar tref je je schaakvrienden zoal? Je kunt maar één keer per week bij de club terecht. Hans Ree eschrijft in een verhaal alle Amsterdamse schaakcafé's die hij in zijn leven heeft bezocht en de mensen die hij daar heeft gekend. Drie van die gelegenheden ken ik uit eigen ervaring: het Hok in de Lange Leidsedwardsstraat, *Gambit* (ook wel het Gambiet) aan de Bloemgracht en de *Laurierboom* in de Laurierstraat. Er was op die plekken altijd wel iets te beleven en je kwam er vaak een paar Caissanen tegen. Liefhebbers, vrienden. Het heeft door de jaren heen vele memorabele momenten opgeleverd.

Ik was nog maar een paar jaar lid van Caissa toen Les Gebhard en ik op de clubavond werden aangesproken door de heren Zonjee en Leuw sr. Of wij gedisponeerd waren (dat woord hadden zij kunnen gebruiken) om op zondagmiddag aan te schuiven bij een hun schaaksessie in de Laurierboom? Ik herinner mij dat moment heel goed omdat ik het gevoel had dat ons een privilege werd geschonken. Les en ik hadden Pim en Eddy en hun genootschap wel aan de lange tafel in de 'Boom' zien zitten. Er hing een sfeer van beslotenheid rond hun over het schaakbord gebogen hoofden, een groot aureool dat door de tijd geteste vriendschappen verried. En nu openden Pim Zonjee, Eddy Leuw, Leo Oomens, Maurice Aué, Jeroen Hoogenboom en Tony Lith esq. de rijen voor ons tweeën. Het spreekt vanzelf dat wij hun uitnodiging dankbaar aannamen en dat we daarna nog vele zondagmiddagen in hun gezelschap hebben verkeerd.

Van de oorspronkelijke groep zijn alleen Jeroen en Tony nog in leven. De tijd is meedogenloos, maar desondanks is het zondagmiddagschaak in de Laurierboom blijven bestaan. Een groot aantal Caissanen voelde zich in de loop der tijd geroepen om in de voetsporen van deze illustere voorgangers te treden en hun verbond in stand te houden. Wilfred Oranje, Frans Roes, Jan Timmerman, Peter Hoomans, Gerold Huter, Roel Polak, Jaap van Velzen, Marnix Godding, Kees Sterrenburg, Budi Manuri, Tejo Hagen, Ti de Jong, Jildo Kalma, Ridens Bolhuis, Jord Hendriks. 'And death shall have no dominion', schreeuwde Dylan Thomas, de dood zal geen poot aan de grond krijgen! Zondagmiddag zijn we weer op de afspraak.

WS

De Spinvisvriend

Zo'n twintig jaar geleden schreef ik een boekje voor mijn vrienden. Het heette *Beste Vrienden* en de vrienden waren gerubriceerd. De ene vriend is de andere niet, nietwaar? Zo waren daar Werkvrienden, Wijnvrienden, Overleden Vrienden, Excuusvriendinnen en natuurlijk waren daar ook Schaakvrienden. Het idee voor dit huidige boekje, bedacht door Wim, kwam me dus niet geheel onbekend voor. Toch ben ik zo vrij de categorie 'Schaakvriend met Verdieping' te introduceren: de Spinvisvriend.

U weet wie Spinvis is? Dat is de artiestennaam van Eric de Jong. Spinvis maakt enigszins gecompliceerde muziek met ogenschijnlijk volstrekt onnavolgbare teksten. Hier in huize Sterrenburg zijn we er dol op. Maar zelfs onze allerbeste vrienden halen er hun schouders over op. Spinvis is echt een gevalletje Acquired Taste. En dan nog.

Nu wil het geval dat er een Schaakvriend is – ja wat voor één eigenlijk, zie ook de inleiding bij Angelo Spiler – die heel erg van Spinvis houdt en net als wij al die onnavolgbare teksten zo uit het blote bolletje kan citeren als ware het een net gespeelde schaakpartij.

Vooraf via whatsapp en signal delen we die Spinvisvriendschap. Dat gaat dan als volgt. 'Goede partij gespeeld vandaag. Ik wil alleen maar zwemmen.' 'Kom je morgen ook naar het Artisschaaktoernooi? Ik hoop maar dat er roze koeken zijn.' 'Begreep dat de KNSB-competitie is afgelast vanwege het slechte weer. We vieren het toch.' 'Weet je al of Angelo mee kan spelen volgende keer? Ik ben een vrouw van veertig met een sigaret.' Volstreekte waanzin voor een niet ingewijde en als de CIA of de Mossad er mee in aanraking zou komen, zouden er vast allerlei codes worden gekraakt die er helemaal niet zijn natuurlijk.

Het enige dat we doen, die Wim Suyderhoud en ik, want dat is de Spinvisvriend, is een liefde voor tekst delen. Net zoals schakers dat doen met hun spel.

KS

De muziekvrienden

Soms klinkt er muziek in de schaakzaal. Een aantal van jullie zal zich herinneren hoe Roel van Duijn ons trakteerde op zijn nocturnes van Chopin – uit het blote hoofd. De jonge Maks Markuszewski doet af en toe hetzelfde op knsb-zaterdag. Zo zijn er meer muzikanten onder ons. Enkele van hen spelen op hoog niveau. Cian O'Mahony, bijvoorbeeld, is professioneel fagottist in ruste. En Davide Lattuada speelde basklarinet in het Concertgebouworkest. Hij heeft mij nog eens een vrijkaartje bezorgd; dankjewel Davide!

Verrassend veel clubleden beoefenen muziek op amateurniveau. Over hen wil ik het even hebben. Tejo Hagen laat in een bandje de mondharmonica galmen, Jaap van Velzen speelt thuis wel eens een bluesje op de piano en naar verluidd beroerde Tony Lith in een grijs verleden de kleppen van de saxofoon op virtuoze wijze. Bij gelegenheid vinden enkele muzikale Caissanen elkaar om hun instrumenten en stemmen samen te laten klinken. Op het eiland van Frans Roes in de buurt van Jisp is het zomerfeest dat hij daar eens per jaar geeft wel eens geculmineerd in een uitbundige samenzang. De koeien aan de overkant van de sloot kwamen er nieuwsgierig naar kijken.

Het is een universeel erkend feit dat liefhebbers van *The Beatles* elkaar blindelings weten te vinden. Toen Caissa 60 jaar bestond, waren een paar dierbare schaakvrienden zo gek om samen met mij een tiental in het Nederlands vertaalde Beatliedjes* bij het toenmalige lustrumfeest ten gehore te brengen. De gelegenheidsband (de legendarische *Caivers*) bestond uit Steven Kuypers (piano), Dennis Breuker (gitaar), Jaap van Velzen (percussie en zang), Jop Dekker (zang), Les Gebhard (zang) en ikzelf (gitaar en zang). Ik ben in het bezit van een cassettebandje (!) waarop de registratie van een repetitie te horen is, doorspekt met veel uitbundig gelach. Ik las ergens dat het heel moeilijk is om een hekel te krijgen aan iemand waarmee je een keer hard gelachen hebt. Je zou ook kunnen zeggen: het is heel moeilijk om geen vriendschap te voelen voor mensen waarmee je zo'n ervaring hebt gehad. Het was een van de hoogtepunten van mijn tijd bij Caissa.

Een paar jaar geleden kwamen Sierk Kanis en ik erachter dat wij eveneens die onvoorwaardelijke

liefde voor *The Beatles* delen. We raken niet uitgepraat over onze helden. Sierk speelt hun liedjes soms in muziekcafé's en dan ga ik naar hem luisteren. Het was onvermijdelijk dat we ze een keer samen zouden spelen. Dat leidde tot een kort optreden bij een nieuwjaarsreceptie van Caissa, met de precieze akkoorden en vingerzettingen die ik ondertussen van hem had opgestoken. Tijdens onze vertolking van *Norwegian wood* toonde Arno Bezemer, wiens online-schaakalias 'Paperback writer' boekdelen spreekt over zijn muziekvoorkeur, veel lef door het nummer op het podium van Lydia met ons mee te zingen.

De mogelijkheden om *the fab four* en hun fantastische muziek steeds weer fris en als nieuw te beleven lijken onuitputtelijk. 'We are just a band', zei John Lennon midden jaren zestig. Inmiddels weten wij beter. Medio 2026 verschijnen er biopics van elk van de leden van dat 'gewone' bandje, alsmede een gloednieuw Anthology-album. Gelukkig maar, want fans zijn er inmiddels onder alle generaties en hun honger is niet te stillen. Sierk en ik bezochten onlangs nog een optreden van *The Bootleg Beatles*. Surrogaat? We kregen uitvoeringen te horen van Britse lookalikes (kleding, haardracht, maniertjes) én soundalikes (stemtimbre, grapjes, accent, instrumentbeheersing) die, ondersteund door strijkers en blazers, het niveau van *the Analogues* zelfs overtroffen. Opnieuw beleefden we het wonder van het schitterende ongeluk dat muziek voortbracht die mensen voor het leven met elkaar verbindt. We stonden op en brachten de handen op elkaar. *We want more, ever more!*

* Door Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes, in *Help!* (Nijgh en Van Ditmar, 2003)

WS

Ik doe mijn vrienden Jos (van Ommeren) en Angelo (Spiler) tekort als ik hen onderbreng in de categorie toernooivrienden, want zij spelen allebei een veel grotere rol in mijn leven. Maar ik wil het graag hebben over het fenomeen schaakreisjes en die maken wij samen wel eens.

Het is het iets wat veel schakers graag doen, samen naar een toernooi in het buitenland gaan. Het heeft een aantal praktische voordelen: je kunt de kosten van het appartement delen, je hoeft niet alleen te eten en je hebt een beetje afleiding van het schaken aan elkaar. Bovendien is het aangenaam en nuttig om de partijen die je hebt gespeeld samen te analyseren. Tejo Hagen en Frans Roes gaan al zeven jaar samen naar het toernooi in Sitges. Ik weet dat Nils de Rijk en Herre Trujillo ook wel eens samen naar een toernooi in Spanje zijn geweest en dat het toernooi in Bregenz, bij de grens van Duitsland en Zwitserland, meermaals is aangedaan door een groep Caissanen van wisselende samenstelling. Van Alje Hovenga, Dennis Breuker, Francis Lessman, Arno Bezemer en Abe Willemsma meen ik te weten dat zij minstens éénmaal tot die groep hebben behoord.

Met Jos en Angelo begon het feest op het Canarische eiland La Palma, waar we een weekje bij Les Gebhard logeerden, samen met Frans Roes.

Angelo maakte toen gebruik van de gelegenheid om mee te doen aan het sterk bezette toernooi aldaar, dat vroeger onderdeel was van de WK-cyclus en nog steeds elke zomer wordt gespeeld. Ik herinner me veel strandbezoek, een tochtje met een zeilboot, een aantal excursies de bergen in, gitaar en zang afgewisseld met ontelbaar veel snelschaakpotjes en een bijzonder restaurantje aan de ruige westkust van het eiland. Angelo scoorde een remise tegen een GM en misschien mede daardoor beviel het hem op La Palma zo goed dat hij een tijdje heeft rondgelopen met het idee om er te gaan wonen. Hij is er nog eens alleen geweest om de mogelijkheden te verkennen, maar is, gelukkig voor Jos en mij, ook weer teruggekomen. Het eerste toernooi waar we gedrieën aan deelnamen

was een luxueuze aangelegenheid in Zürich. Strak georganiseerd, mooi materiaal, ruime speelzaal. We konden gebruikmaken van het smaakvol ingerichte huis van een collega van Jos. Alles in Zürich ademt kwaliteit. De musea, het openbaar vervoer, de inrichting van de openbare ruimte. We vonden een alternatief restaurantje aan het meer, beklommen de Uetliberg onder een strakblauwe lucht en waren onder de indruk van de enorme bergketens die de stad omringen. Heel vervelend allemaal. We brachten een aangenaam dagje door met onze schaakvriend en mederedacteur van *CaissaNieuws*, Eric Coppoolse, die daar tegenwoordig woont en werkt. We speelden naar behoren, maar het zegt veel dat ik me meer van de aangename omstandigheden herinner dan van het schaken.

Onlangs speelden we mee in het toernooi van Sitges, op aanraden van Frans en Tejo. Ik heb nog nooit zoveel verschillende nationaliteiten bij elkaar gezien. Veel millennials, waarvan sommige onder escorte van hun moeders, piepjong nog. Schattige kinderen, allemaal op rooftocht naar onze ratingpunten. Het mocht de pret niet drukken. We hebben er heerlijk geschaakt in een chic hotel, en vonden ontspanning in wandelingen langs de kust, zwemmen en padelwedstrijdjes. Ons appartement bevond zich op fietsafstand van de speelzaal, in hetzelfde gebouw als dat van Tejo en Frans. We kookten een keer voor hen en zij voor ons.

Op de rustdag maakten we een toeristische excursie naar Barcelona met een aftands treintje. Het bleek hetzelfde treintje dat daar een week later zo jammerlijk ontspoorde. Het geeft te denken: hoe dicht liggen geluk en ongeluk bij elkaar? Thuisblijven biedt geen soelaas. De meeste ongelukken gebeuren immers daar. Veel schaken lijkt mij een relatief veilige optie. Ik neem graag een risicotje door op reis gaan met mijn schaakvrienden. Ik ben al weer bezig met de planning voor het volgende toernooi.

WS

Schaakvrienden. Je hebt ze in soorten en maten. Variërend van 'De tragische vriend' tot 'De dagelijkse vriend'. Van de 'Schimmige vriend' tot 'De Meerijvriend'. In dit ter ere van 75 jaar sv Caissa verschenen boekje onderscheiden Wim Suyderhoud en Kees Sterrenburg achttien verschillende schaakvrienden. Of schaakvriendschappen, dat is misschien nog wel beter geformuleerd.

Een volstrekt willekeurig aantal. Het hadden er met gemak meer kunnen zijn, want schaakvriendschappen, zo bleek de auteurs tijdens het schrijven, zijn net als het spel zelf: eindeloos, onuitputtelijk en gevarieerd. Prettige partij.

